

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ' ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2003
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ :
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΤΡΑΤΗΣ ΔΟΥΚΑΣ, *Ιστορία ενός αιχμαλώτου (απόσπασμα)*

Είκοσι μέρες δουλέψαμε σ' αυτό τό μέρος. Κι απ' τήν πρώτη μέρα πού πήγαμε, βάλαμε μέ τό νοῦ μας νά λιποταχτήσουμε, κι ἄρχισαμε στά κρυφά νά κρατοῦμε ψωμί, κι ὅ,τι ἄλλο βαστοῦσε ἀπ' τό φαγί μας, γιά τό δρόμο.

Τέλος ὄρισαμε τή μέρα. Παρασκευή μεσάνυχτα νά ξεκινήσουμε. Κι ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα, ξύπνησα τό σύντροφό μου, κι ἕνας μέ τόν ἄλλο ξυπνήσαμε ὅλοι. Μά οἱ ἄλλοι μετάνιωσαν. Ἐμεῖς τούς εἶπαμε: τ' ἀποφασίσαμε πιά, θά φύγουμε. Καί φύγαμε.

Σάν περπατήξαμε καμιά ὥρα δρόμο, ἔξω ἀπ' τό χωριό, μπροστά μας βρήκαμε ἕναν γκρεμό, ρέμα. Τό βουητό του δέν ἀκουγότανε, ἀπ' τό πολύ βάθος πού εἶχε. Ἐκεῖ σταματήσαμε.

Πλάγι μας ἦταν ἕνα χωριό. Τά σκυλιά του μᾶς μυρίστηκαν κι ἄρχισαν νά γαβγίζουν.

– Θά φανερωθούμε, λέγω στό σύντροφό μου, πρέπει νά τό περάσουμε ἀπόψε.

– Ναί, μοῦ λέει.

Καί σουρτά¹, πιαστοί στίς πέτρες, κατεβαίνουμε. Μά δέν μπορέσαμε. Στό μισοκατήφορο, σταματήσαμε σέ μιά βραχοσπηλιά. Ἐκεῖ ξημερωθήκαμε.

Ἄμα πῆρε ἡ μέρα, ἀπάνω ἀπό τόν γκρεμό ἀκούσαμε φωνές. Μᾶς εἶχαν πάρει στό κατόπι μικροί μεγάλοι καί μᾶς κυνηγούσανε μέ τά σκυλιά τους.

---

¹ σουρτά: σερνάμενοι

Οἱ φωνές ἀπό ὄρα μάκρυναν. Ἐμεῖς καθίσαμε ἀκόμα λίγο, κρυμμένοι, κι ὕστερα πήραμε πάλι τόν γκρεμοκατήφορο.

Μεσημέρι κοντά ἔδειχνε μέ τόν ἥλιο, πού φθάσαμε ὡς κάτω στό γούπατο².

«Βάι, βάι»³ εἶπαμε σάν εἶδαμε τό ἄλλο μέρος, πού θ' ἀνεβαίναμε. Περπατήσαμε γιά λίγο, ὀρθοί, δίπλα στό νερό πού κύλαγε χοχλαστό⁴, καί μπήκαμε μέσα γλιστροπατώντας ἀπάνω στά τρόχαλα⁵. Τό νερό μᾶς ἔφθασε ὡς τό γόνα.

Ὅπως προχωρούσαμε, ἀκούσαμε κοντά μας κροτοχαρχάλεμα⁶. Τρομάξαμε· σμίξαμε κοντά κοντά τά κορμιά μας καί βλέπαμε. Ἀπό πάνω, χαμηλά, περνοῦσαν κοράκια, κάνοντας κύκλους. Σκύψαμε κι ἤπιαμε νερό, δίχως νά διψοῦμε. Ὑστερα βγήκαμε ἀπ' τό ποτάμι στάζοντας καί πήραμε τό ἀνηφόρι.

Ὁ ἥλιος ἔπεφτε ὅταν ἀναριχήκαμε, πιάνοντας τίς χορτόριζες. Μέ πολύν κόπο ἀνεβήκαμε. Μᾶς εἶχε πάρει τό βράδυ.

Σά βγήκαμε στό ἴσιωμα, κοιτάξαμε γύρω. Μπροστά μας, λίγο μακριά, φάνηκαν καλύβες γιουρούκιες⁷. Τά σκυλιά γάβγιζαν. Οἱ τσομπάνηδες φώναξαν ἀναμεταξύ τους:

– Τά σκυλιά ἀλυχτοῦν⁸, ἄνθρωποι εἶναι. Καί ντουφέκισαν στόν ἀέρα.

Ἐμεῖς λοξέψαμε στόν γκρεμό καί περπατούσαμε σκυφτοί ἄκρια ἄκρια, ὥσπου πέσαμε σ' ἓνα ἐρειπωμένο χωριό. [...]

Κοντά ξημερώματα, πέσαμε στά λιβάδια τοῦ Μπόζ - Ντάγ, ὅπου ἔβοσκαν γίδια· τά φύλαγε γυναίκα. Βιαστήκαμε νά τά περάσουμε, δέν προφτάσαμε. Μᾶς ἔξωσε τό κοπάδι. Ἡ γυναίκα σκυφτή ἔπλεκε· δέ μᾶς πρόσεξε, περάσαμε.

Τήν τέταρτη μέρα πέσαμε στό Ὀντεμίζ⁹. Ὅπως πηγαίναμε, ἀπαντήσαμε ἓνα μύλο.

² γούπατο: εδαφική περιοχή που βρίσκεται χαμηλότερα από τα γύρω μέρη

³ βάι, βάι: αχ, αχ!

⁴ χοχλαστό: κοχλαστό, αναταραγμένο

⁵ τρόχαλα: μεγάλες πέτρες

⁶ κροτοχαρχάλεμα: θόρυβος από τις πατημασιές πάνω στις πέτρες

⁷ γιουρούκιες: Τούρκοι ορεινοί, συνήθως ξυλοκόποι

⁸ αλυχτούν: γαβγίζουν

– Έ, σύντροφε, τοῦ λέω, ποῦ θά πάει αὐτό, ὅλο δρόμο, δρόμο; Καί τοῦ ἴδειξά τό μύλο, μέ νόημα.

– Τί, νά τόν σπάσουμε; μοῦ λέει.

– Ναί, εἶπαμε κι οἱ δυό καί πάλι μετανιώσαμε.

Ἀπό κεῖ βγήκαμε σέ δημόσιο δρόμο. Τραβηχτήκαμε στό δάσος νά κρυφτοῦμε. Κοντά μεσημέρι, εἶδαμε ἕναν κυνηγό στήν ἀπέναντι ράχη. Τό σκυλί του γάβγιζε· φοβηθήκαμε.

Μπουσουλώντας, πήγαμε ὡς δέκα μέτρα καί λουφάξαμε πίσω ἀπό ἕνα κορμόδεντρο, παραμονεύοντας τόν κυνηγό πότε θά φύγει. Βαρεθήκαμε. Ἐμεινε ὡς ἄργά τό βράδυ. Κάναμε τότε τό σταυρό μας καί δρόμο.

Πρῖν ξημερώσει, εἶχαμε φτάσει ἔξω ἀπό τήν πολιτεία Μπανός. Ὡς τό Βαϊντίρι κοντά ἔφταναν τά λιόδεντρά της. Ἀπ' τήν πείνα μας, τρώγαμε τίς ἄγουρες ἐλιές καί μᾶς πίκρισε τό στόμα.

Ἄμα μερώσαμε λίγο τήν πείνα μας, σταθήκαμε καί βλέπαμε τήν πολιτεία. Ἀντίκρου μας περνοῦσε τό τραῖνο. Πῆγε, ἦρθε, δυό τρεῖς φορές. Ὁ κόσμος πού ἔβγαινε σκορποῦσε στούς δρόμους· δέν μπορούσαμε νά περάσουμε. Σουρούπωσε κι οἱ δρόμοι ἀκόμα ἦταν γεμάτοι κόσμο. Φύγαμε ἄργά, νύχτα.

Ἀπ' τό Βαϊντίρι περάσαμε γρήγορα καί πέσαμε στό ποτάμι τό Μαϊάντρο¹⁰. Τό νερό μᾶς ἦρθε ὡς τή μέση. Τό περάσαμε.

Βγαίνοντας, μπροστά μας φάνηκαν πρόβατα. Δέν μπορούσαμε νά κάνουμε πίσω, πέσαμε μέσ στό κοπάδι. Τά σκυλιά μᾶς μούνταραν¹¹ κι ἐμεῖς τά διώχναμε μέ τά ξύλα π' ἀκουμπούσαμε. Αὐτά, τίποτα· τά μαυλίσαμε¹² καί σκυφτοί, σιγά σιγά, τραβηχτήκαμε.

Σά μακρύνουμε πολύ απ' τό κοπάδι, καθίσαμε. Δέν μπορούσαμε οὔτ' ἕνα βῆμα νά κάνουμε. Κι ἕνα μικρό παιδάκι μᾶς ἔπιανε.

Τέλος φτάσαμε ἔξω ἀπ' τό χωριό μας. Μπήκαμε στό δάσος, κι ἀπό κεῖ τό βλέπαμε στήν κορφή, ὅπως τό ξέραμε. Καμιά πενηνταριά φῶτα ἔκαιγαν. Τά σκυλιά ἀλυχτοῦσαν. Ἦταν ὅπως τότες, πού

⁹ Οντεμῖς: ἡ ἀρχαία ἐλληνική πόλη Οδεμήσιον

¹⁰ Μαϊάντ(δ)ρος: ποταμός της Μ. Ασίας κοντά στην ἀρχαία Μίλητο

¹¹ μούνταρω: κινούμαι ἀπειλητικά, ορμώ

¹² μαυλίζω: ξεγελώ διάφορα ζῶα με ἀπομίμηση της φωνῆς τους

ήμασταν εκεί. Κλάψαμε. Μᾶς φάνηκε πώς γλυτώσαμε από φυγόστρατοι και γυρίζαμε στά σπίτια μας νά ἡσυχάσουμε.

– Πᾶμε, μοῦ λέει ὁ σύντροφός μου, ἴσως ἀκόμα νά ’ναι οἱ δικοί μας, πᾶμε νά δοῦμε γιὰ νά πιστέψουμε.

Καί ξεκινήσαμε χωριστά, ἀφοῦ πρῶτα ὀρίσαμε τήν ἄλλη μέρα ν’ ἀνταμώσουμε στή σπηλιά. Αὐτός τράβηξε σέ ἄλλο μαχαλά¹³, ἐγώ σέ ἄλλον. Ὅπου κι ἂν πήγαμε, ὅλα ρημαγμένα. Τά σπίτια ἀνοιχτά, ἄδεια, οἱ πόρτες σπασμένες μέ τά τσεκούρια. Μονάχα στήν ἀγορά ἔμεναν ἀκόμα λίγοι Τοῦρκοι καί στήν ἀστυνομία ὁ σκοπός. Στό σκολειό, πού τό ’χαν γεμάτο ἐπιπλα καί ροῦχα, ἀπό μέσα ἀκουγόταν κουβέντα. Ἀποτραβήχτηκα καί γύριζα ὅλη τή νύχτα, μέ τό φόβο μου συντροφιά.

Τό πρωί π’ ἀνταμώσαμε, μᾶς πήραν τά κλάματα. Ἐμεῖς λογαριάζαμε πώς κάτι θά βρῖσκαμε στό χωριό, ἀφημένο ἀπ’ τούς δικούς μας. Μά δέ βρήκαμε τίποτα καί στήν ἀπελπισιά μας, ριχτήκαμε στούς συκομπαξέδες.

Ὅστερα ἀπό μιά βροχή τά σύκα χάλασαν, μά εἶχαν ἀρχίσει νά ὠριμάζουν τά κάστανα κι οἱ ἐλιές. Μαζέψαμε ὅσο καρπό μπορούσαμε καί τόν βάλαμε στή σπηλιά μας.

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Η *Ἱστορία* ἑνός αἰχμαλώτου κλείνει με τη φράση: «**Σάν τέλειωσε νά μοῦ διηγεῖται, τοῦ εἶπα: Βάλε τήν ὑπογραφή σου. Κι ἐκεῖνος ἔγραψε:**

Νικόλας Κοζάκογλου»

α. Ποια εἶναι ἡ σχέση του προσώπου που «υπέγραψε» με τον αφηγητή της ιστορίας, με τον κεντρικό ἥρωα και με το συγγραφέα;

β. Ποιος υπήρξε ο ρόλος του συγγραφέα στην τελική διαμόρφωση του συγκεκριμένου ἔργου;

Μονάδες 15

¹³ μαχαλάς: γειτονιά, συνοικία

2. Χαρακτηριστικό της αφήγησης στην *Ιστορία ενός αϊχμαλώτου* είναι ο **λαϊκός λόγος**. Να αναφέρετε τέσσερα (4) βασικά γνωρίσματά του και να γράψετε ένα παράδειγμα για το καθένα μέσα από το απόσπασμα που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

3. Στην εισαγωγή του σχολικού βιβλίου υπάρχει η παρατήρηση: «... η αφήγηση πολλές φορές επιταχύνεται και αρκετά συμβάντα παραλείπονται, όταν δεν θεωρούνται αναγκαία για τη γενικότερη οικονομία».

α. Να εντοπίσετε στο απόσπασμα από την *Ιστορία ενός αϊχμαλώτου* δύο χωρία, με τα οποία επαληθεύεται η παραπάνω άποψη.

β. Ποια χαρακτηριστικά αποκτά η αφήγηση με τη συγκεκριμένη αφηγηματική τεχνική;

Μονάδες 20

4. «Τέλος φτάσαμε έξω απ' τό χωριό μας. Μπήκαμε στό δάσος, κι από κεϊ τό βλέπαμε στήν κορφή, ὅπως τό ξέραμε. Καμιά πενηνταριά φῶτα ἔκαιγαν. Τά σκυλιά ἀλυχτοῦσαν. Ἦταν ὅπως τότες, πού ἤμασταν ἐκεῖ. Κλάψαμε. Μᾶς φάνηκε πῶς γλυτώσαμε ἀπό φυγόστρατοι καί γυρίζαμε στά σπίτια μας νά ἡσυχάσουμε.

– Πᾶμε, μοῦ λέει ὁ σύντροφός μου, ἴσως ἀκόμα νά 'ναι οἱ δικοί μας, πᾶμε νά δοῦμε γιά νά πιστέψουμε.

Καί ξεκινήσαμε χωριστά, ἀφοῦ πρώτα ὀρίσαμε τήν ἄλλη μέρα ν' ἀνταμώσουμε στή σπηλιά. Αὐτός τράβηξε σέ ἄλλο μαχαλά, ἐγώ σέ ἄλλον. Ὅπου κι ἄν πήγαμε, ὅλα ρημαγμένα. Τά σπίτια ἀνοιχτά, ἄδεια, οἱ πόρτες σπασμένες μέ τά τσεκούρια. Μονάχα στήν ἀγορά ἔμεναν ἀκόμα λίγοι Τοῦρκοι καί στήν ἀστυνομία ὁ σκοπός. Στό σκολεϊό, πού τό 'χαν γεμάτο ἐπιπλα καί ροῦχα, ἀπό μέσα ἀκουγόταν κουβέντα. Ἀποτραβήχτηκα καί γύριζα ὅλη τή νύχτα, μέ τό φόβο μου συντροφιά.

Τό πρωί π' ανταμώσαμε, μᾶς πῆραν τὰ κλάματα. Ἐμεῖς λογαριάζαμε πὼς κάτι θά βρῖσκαμε στό χωριό, ἀφημένο ἀπ' τοὺς δικούς μας. Μά δέ βρήκαμε τίποτα καί στήν ἀπελπισιά μας, ριχτήκαμε στοὺς συκομπαξέδες.

Ἔστερα ἀπό μιά βροχή τὰ σύκα χάλασαν, μά εἶχαν ἀρχίσει νά ὠριμάζουν τὰ κάστανα κι οἱ ἐλιές. Μαζέψαμε ὅσο καρπὸ μπορούσαμε καί τὸν βάλαμε στή σπηλιά μας.»

Να σχολιάσετε τις συναισθηματικές αντιδράσεις και τις ενέργειες των προσώπων, όπως αυτές παρουσιάζονται στο παραπάνω απόσπασμα.

Μονάδες 25

5. Σε ποιες σκέψεις σάς οδηγούν σχετικά με τον πόλεμο και την ειρήνη το απόσπασμα από την *Ιστορία ενός αἰχμαλώτου* του Στρατή Δούκα και η περιγραφή της Σμύρνης στο απόσπασμα που ακολουθεί;

Διδώ Σωτηρίου, *Ματωμένα Χώματα*

Μόλις πάτησα τό ποδάρι μου στή Σμύρνη, στάθηκα νά πάρω ἀνάσα. Σταυροκοπήθηκα, μ' ἔπιασε μιά ξαφνική χαρά. Πάντα ἐδῶ στή Σμύρνη ἔβρισκε σιγουριά κι ἀποκούμπι ἢ ρωμιοσύνη. Οἱ Τούρκοι τή λέγανε "Γκιαοῦρ Ισμίρ" κι ἦτανε πραγματικά ἡ Ἄπιστη γι' αὐτούς· γιά μᾶς ὅμως ἦτανε ἡ χαρούμενη καί φιλόξενη πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνισμοῦ. Μοσχοβολοῦσε γιασεμί καί λαχταροῦσε γιά λευτεριά. Μόνο νά σεριανᾶς στό Καί, στά μπουλβάρια¹⁴, [...] νά νταραβερίζεσαι¹⁵ στά μπεξεστένια¹⁶, νά πίνεις ρακί στό Κόρσο, νά βλέπεις παντοῦ κέφι, χαρά, σοῦ μαλάκωνε ἡ καρδιά, γέμιζε φῶς, πόθους, θάρρητα. Νά ζήσω, ἔλεγες, νά ζήσω, νά δουλέψω ἀπεξαρχῆς, νά φτιάσω τοῦτο καί τ' ἄλλο, νά χαρῶ, νά ἀγαπήσω, νά χτίσω.

Τώρα τί 'τανε αὐτό π' ἀντίκριζα; Μιά νεκρή πολιτεία. Τά μαγαζιά καί τὰ κέντρα κλειδωμένα μέ διπλό λουκέτο. Τά σπίτια βουβά, σάν ἀκατοίκητα. Γέλιο δέν ἄκουγες, παιδί δέν ἔβλεπες νά παίζει στόν δρόμο. Καραβάνια θλιβερά σερνόντανε στά σοκάκια σάν μιά σειρά κάμπιες. Κορμιά κυρτωμένα, πρόσωπα χολιασμένα, χαλκοπράσινα, χεῖλη ξερά, ἀσπρισμένα. Ἦτανε οἱ πρόσφυγες πού

¹⁴ μπουλβάρια: λεωφόροι

¹⁵ νταραβερίζεσαι: αναπτύσσεις διάφορες σχέσεις

¹⁶ μπεξεστένια: αγορές.

φτάνανε απ' τό έσωτερικό. Σέρνανε μαζί τους μπόγους, τσομπλέκια¹⁷, μπαούλα, κονίσματα, φορεΐα μ' άρρωστους, κασίκες, κότες, σκύλους. Οί έκκλησιές, οί στρατώνες, τά σκολειά, οί άποθήκες, οί φάμπρικες, όλα γέμισαν πρόσφυγες: βελόνι νά 'ριχνες δέ θά 'πεφτε.

Μονάδες 20

---

¹⁷ τσομπλέκια: μικροαντικείμενα

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα δεν θα τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα ερωτήματα.
4. Κάθε απάντηση σωστά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ